

Реферат як основна форма самостійної роботи студентів

Перед викладачем поставлені три головні задачі, на вирішення яких спрямовані його зусилля протягом усього часу викладання:

- 1) Надати студентам необхідний мінімум знань.
- 2) Навчити їх користуватися цими знаннями.
- 3) Навчити самостійно здобувати нові знання.

Безумовно, найскладніша і найвідповідальніша задача – остання. Тому самостійна робота студента є дуже важливою часткою навчального процесу.

Кількість знань постійно збільшується і перевищує можливість студентів засвоїти їх протягом аудиторних занять. Тому освіта об'єктивно змушена збільшувати відсоток знань, які отримуються у формі самостійної роботи, а також впроваджувати принцип *liberal arts education* – вільного творчого навчання та рейтингової системи навчання.

В умовах рейтингової системи рамки і значення самостійної роботи суттєво зростають [1], бо підсилюється індивідуалізація навчання, з'являються додаткові стимули заохочення до отримання високих оцінок, свідомим стає внесок самостійної роботи у загальний рейтинг студента.

Одною з поширених форм самостійної роботи студентів, яку обирає викладач, є підготовка рефератів на задану тему. Аналіз цієї форми роботи і неформальний досвід студентів привели до висновку, що найчастіше ця форма надбання знань є недостатньо ефективною. Ось деякі причини:

- 1) Традиційний обсяг реферату, іноді 20-30 сторінок друкованого тексту, робить практично неможливим ретельний аналіз студентської роботи викладачем. Уявіть собі, що 100 студентів підготували реферати по 20 сторінок. Важко повірити, що у викладача вистачить часу на те, щоб уважно передивитися 2000 сторінок. Тобто оцінка роботи буде формальною.
- 2) Прийняте обмеження обсягу "знизу" при наявності 4-5 рефератів на триместр перевантажує студента, головним чином, в правописі, а не в можливості висунути та обґрунтувати свої ідеї та думки. Якщо обсяг менший від заданого, оцінка буде знижена. Студент не буде ризикувати. Таким чином, замість творчості і якості обирається формальна "кількість".
- 3) Як було до останнього часу, при самостійному написанні реферату студент бере за основу 1-2 книжки або статті і копілює (перепишує) абзац за абзацом, практично не змінюючи тексту. Немає власної думки або ідеї – тільки примітивний плагіат. Цінність такої роботи невелика.
- 4) Студенти – народ винахідливий, і досягнення

технічного прогресу вони залюбки використовують для мінімізації затрат свого часу. Маються на увазі Internet та компакт-диски, де можна знайти десятки тисяч рефератів у вигляді файлів. Таким чином, студент не перевантажується навіть переписом тексту.

- 5) Обмеження лише аналізом, який є основою реферату, не відповідає сучасній світової практиці робіт. Як правило, документи подаються у вигляді проектів, які носять обов'язково нові ідеї або передбачають нові результати. Аналітична частина неодмінно присутня, але використовується тільки як обґрунтування мети проекту та задач.

Сказане не закликає відмовлятися від самостійної підготовки письмових робіт. Треба тільки обмежити обсяг реферату не "знизу", а "зверху". Необхідно змусити студента не накачувати свою роботу цитатами, а зайняти його голову проблемою як викинути з тексту все зайве. Достатньо 2-3 сторінок для того, щоб висловити ідеї та набуті знання у стислому вигляді. І це не просто. Завдання має включати 8-10 пунктів, наприклад:

- Аналіз проблеми.
- Головна мета дослідження.
- Задачі, які необхідно вирішити.
- Заходи, які треба вжити для цього.
- Ресурси, які потрібні для досягнення мети.
- Позитивні наслідки, що передбачаються у майбутньому.
- Можливі негативні події та заходи щодо зменшення їхнього впливу (ризик).
- Прогноз подальшого розвитку і нові проблеми.

Обсяг матеріалів, які треба перевірити викладачу, зменшується в 5-10 разів. З'являється можливість обговорення і аналізу роботи.

Не тільки аналіз, а і синтез мусить бути змістом реферату. Навички, які отримує студент, розвивають у нього вільне мислення, здатність генерувати нові ідеї, активність, незалежність та впевненість, дозволять краще запропонувати себе у будь-якій фірмі при влаштуванні на роботу, нададуть йому можливість брати участь у міжнародних програмах, готувати проекти, отримувати гранти і т.і. До речі, аплікаційні форми, які заповнюють претенденти, коли звертаються до міжнародних фондів, не перевищують 3-5 сторінок разом з анкетними даними [2].

Безпосередні витрати часу на оформлення реферату стають несуттєвими. Час витрачається, головним чином, на вирішення задач, що поставлені перед студентом у рефераті. Економія часу студентів за рахунок зменшення обсягу реферату дозволить викладачеві збільшити кількість рефератів – а це

Секція 3. Педагогічні науки.

означає більшу ефективність навчання. Слід додати, що такий спосіб підвищення ефективності навчання не потребує додаткових матеріальних витрат зі сторони навчального закладу, а тільки більш сумлінного ставлення викладача до своєї роботи.

Можливим стає не примітивне копіювання готових електронних рефератів, а використання цих матеріалів. У цьому разі, реферат є додатковим джерелом літератури, а не стовідсотковим прототипом.

Для реального підвищення ефективності навчального процесу треба вирішити ще одну проблему – нормування кількості годин на кожну самостійну роботу. Найкраще – це визначити загальну долю кількості годин відносно аудиторних занять. Для окремої дисципліни визначається кількість годин самостійної роботи на кожний тиждень, виходячи з навчального плану та загальної норми навантаження студента. Це дасть можливість аналізувати навантаження студента, координувати терміни завдань, проведення контрольних тестувань і т.і.

Література.

1. Зубко В. Рейтингова система оцінки навчальної роботи студентів. – К.
2. Funding For Civil Society. A Guide to U.S. Grantmakers Giving in Ukraine.- Kyiv: Innovation and Developing Centre, 1998. – P. 120.